

SYLABUS
DOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 2023-2026

Rok akademicki 2025/2026

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	WYKŁAD MONOGRAFICZNY 1
Kod przedmiotu	L55_a
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Kolegium Nauk Humanistycznych Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Zakład Literatury i Kultury XIX Wieku oraz Badań Mitoznawczych
Kierunek studiów	Logopedia z nauczaniem języka polskiego jako obcego
Poziom studiów	Studia pierwszego stopnia (licencjackie)
Profil	Ogólnoakademicki
Forma studiów	Studia stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	Rok III, semestr 6
Rodzaj przedmiotu	kierunkowy do wyboru
Język wykładowy	Język polski
Koordinator	Dr Anna Dworak
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	prof. dr hab. Marek Stanisław, dr hab. prof. UR Kazimierz Maciąg, dr hab. prof. UR Mariusz Chrostek, dr Anna Dworak, dr Wojciech Maryjka

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
6	15	-	-	-	-	-	-	-	1

1.2. Sposób realizacji zajęć

zajęcia w formie tradycyjnej

zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)

Zaliczenie bez oceny

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

Student/ka posiada wiedzę, umiejętności i kompetencje w zakresie znajomości literatury na poziomie szkoły średniej

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE

3.1 Cele przedmiotu

C ₁	zapoznanie z wybranymi zagadnieniami literatury romantyzmu i pozytywizmu oraz historii Polski XIX wieku – wskazanie funkcji mitów i legend w literaturze obu epok
C ₂	wskazanie związków między przekazem pamiętnikarskim i korespondencją więźniów i zesłańców politycznych XIX w. a wybranymi motywami, sytuacjami i bohaterami w literaturze romantyzmu i pozytywizmu
C ₃	udoskonalenie stosowania terminologii historycznoliterackiej i teoretycznoliterackiej w odniesieniu do tekstów literackich oraz dokumentów osobistych z XIX wieku

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych i do efektów ze standardu kształcenia nauczycieli
EK_01	Student/ka zna i rozumie podstawowe metody analizy i interpretacji utworów literackich oraz innych tekstów kultury w obrębie filologii polskiej; zna i właściwie stosuje podstawową terminologię filologiczną w języku polskim właściwą dla badań historycznoliterackich	K_W03
EK_02	Student/ka samodzielnie zdobywa wiedzę i rozwija umiejętności badawcze w zakresie historii literatury i kultury polskiej, kierując się wskazówkami opiekuna naukowego; samodzielnie planuje swój rozwój	K_U15
EK_03	Student/ka kieruje się normami etycznymi – uznaje znaczenie wiedzy z zakresu historii literatury i kultury polskiej XIX wieku w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych oraz zasięganie opinii ekspertów w przypadku trudności z samodzielnym rozwiązywaniem problemów.	K_K03

3.3 Treści programowe

A. Problematyka wykładu

Wariant 1: *Więzenie i zesłanie na Syberię w literaturze polskiej XIX i początku XX wieku*

Treści merytoryczne
Więzenie i zesłanie na Syberię w literaturze polskiej XIX i początku XX wieku – wprowadzenie.
Rys historyczny: ofiary rosyjskiego systemu represji na ziemiach polskich (mit Bastylli wobec reformy więzień w Królestwie Polskim – represje po powstaniu listopadowym – kluczowa rola zesłania – codzienność w Cytadeli warszawskiej – więźniowie polityczni po powstaniu styczniowym – niekompetencja, bezprawie i bezmyślne okrucieństwo wobec socjalistów – jak bito, torturowano i zabijano na przełomie XIX i XX wieku).
Prawdy i mity o polskich spiskowcach – w świetle literatury i dokumentów. Romantycy i socjaliści – etos konspiratora (w twórczości Adama Mickiewicza, Józefa I. Kraszewskiego, rewolucyjnych poetów romantyzmu, Stanisława Brzozowskiego i Stefana Żeromskiego – oraz w świetle wspomnień i zeznań).

W ogniu śledztwa: modelowa scena więzienna III części Dziadów, metody badania podejrzanych, więźniowie w literaturze europejskiej – twórczość Wiktora Hugo, George’a Byrona, Fryderyka Schillera, polscy męczennicy w literaturze, wstrząsające relacje dokumentalne.
Reakcje więźniów: kompromitacja literackiego mitu „księcia niezłomnego”, niedojrzałość i nieodporność spiskowców romantycznych, odważni socjaliści, łudzenie despoty.
Oblicza więziennej codzienności: co można robić w celi, pomysłowe metody kontaktowania się (zwierzęta-listonosze, pożytki z ubikacji), działalność kulturalna i literacka, relacje z personelem, miłość przez kraty (stendhalowskie namiętności, filareci i ich dziewczęta, o uczuciach niespełnionych), morale skazanych, stylizacje i autokreacje uwięzionych pisarzy.
Skazani na śmierć: jak zabijano na Zachodzie Europy, rosyjska rzeczywistość na ziemiach polskich, co się dzieje z człowiekiem oczekującym na egzekucję (analiza psychologiczna skazańców z utworów Wiktora Hugo, Oscara Wilde’a, Andrzeja Struga; casus Szymona Konarskiego, Romualda Traugutta), mistyka kaźni – wielki spektakl i narodziny wielkiej legendy.
Zesłani na Syberię: pożegnanie ojczyzny, droga przez mękę, pobyt na katordze, wcieleni w żołdacy, ucieczki i bunty, smutne powroty.
Czarna legenda Sybiru w twórczości Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego, Cypriana Norwida, Aleksandra Fredry, romantycznych poetów krajowych, Marii Konopnickiej, Marii Rodziewiczówny, Juliusza Turczyńskiego, Gabrieli Zapolskiej, w malarstwie Artura Grottgera, Jacka Malczewskiego, Aleksandra Sochaczewskiego.
Syberia jako kraina przyjazna Polakom – dokumenty przeczą czarnej legendzie: pomoc z kraju, samopomoc, przyjaźń dekabrystów, kobiety, które podążyły za mężczyznami, zesłańcze biblioteki, domowe teatry, sukcesy polskiej nauki (Dybowski, Czekanowski, Czerski), Polacy, którzy dorobili się majątków i ucywilizowali tubylców, życie towarzyskie, święta, spacer, polowania, zachcianki spełniane i niespełnione, przyjacielskie stosunki z miejscową ludnością.
Zesłańcze legendy: - Piotr Wysocki – bohater jednego czynu i aż dwóch legend - Tak umierali męczennicy i święci... Rzecz o Janie Sierocińskim - Miłość i poświęcenie dotąd tylko w idealnych romansach znane. Legenda Migurskich - Rollison nie umarł w więzieniu..., czyli o dalszych losach Jana Mollesona - Batory, Mag Litwor i jedyny prawdziwy Wallenrod..., czyli tajemnica Jana Witkiewicza

Wariant 2: *Sonet w literaturze polskiej doby romantyzmu*

Treści merytoryczne
Czym jest sonet? Krótka historia sonetu w literaturze polskiej.
<i>Sonety</i> Adama Mickiewicza i wczesnoromantyczna sonetomania (J.N. Kamiński, S. Bratkowski, A.E. Odyniec, J. Łapsiński, K. Bołoz-Antoniewicz).
Wczesnoromantyczne spory o sonet.
Sonet po powstaniu listopadowym: <i>Sonety wojenne</i> S. Garczyńskiego.
Sonet po powstaniu listopadowym – twórcy, tematy, konwencje (J.B. Zaleski, A.E. Odyniec, J. Słowacki, J. Dunin-Borkowski, T.A. Olizarowski, J.H. Kajsiewicz, E. Wasilewski, C. Norwid. T. Lenartowicz, W. Syrokomla).
Sonety i klasycyzm I połowy XIX wieku (F. Faleński).

B. Problematyka ćwiczeń audytoryjnych

Treści merytoryczne
Nie dotyczy

3.4 Metody dydaktyczne

- wykład problemowy,
- wykład z prezentacją multimedialną

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw.)
EK_01	obserwacja w trakcie zajęć, ocena głosów w dyskusji, ocena testu zaliczeniowego/pracy analitycznej	wykład
EK_02	obserwacja w trakcie zajęć, ocena głosów w dyskusji, ocena testu zaliczeniowego/pracy analitycznej	wykład
EK_03	obserwacja w trakcie zajęć, ocena głosów w dyskusji	wykład

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

<p>Warunkiem uzyskania zaliczenia jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktywny udział w zajęciach, • czytanie zalecanej literatury, • pozytywny wynik testu końcowego (test wyboru; uzyskanie min. 60% pozytywnych odpowiedzi) lub ocena pozytywna pracy analitycznej
--

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzin na zrealizowanie aktywności
Godziny kontaktowe wynikające z harmonogramu studiów	15W
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, dyżurach)	2
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta	
• studiowanie literatury przedmiotu	5
• przygotowanie się do testu/napisanie pracy	8
SUMA GODZIN	30
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	1

* Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	<i>nie dotyczy</i>
zasady i formy odbywania praktyk	<i>nie dotyczy</i>

7. LITERATURA

Wariant 1:

Literatura podstawowa:

- Konopnicka Maria, *Nowele*, tom I-II, Warszawa 1968 (tu: *Z roku 1835, Na werendzie, Obrazki więzienne*);
- Krasiński Zygmunt, *Ostatni*, Paryż 1862;
- Kraszewski Józef Ignacy, *Przed burzą. Sceny z roku 1830*, Kraków 1988;
- Lenartowicz Teofil, *Cienie syberyjskie*, [w:] *Poezje. Wybór*, wybrał i oprac. J. Nowakowski, Warszawa 1968;
- Mickiewicz Adam, *Dziady*. Część trzecia, wyd. dowolne;
- Pol Wincenty, *Z więzienia*, [w:] *Dzieła poetyckie*, oprac. J. Sroczyński i M. Wiśniowiecki, tom I, Lwów 1921, s. 309-335;
- Prus Bolesław, *Lalka*, wydanie dowolne;
- Rodziewiczówna Maria, *Pożary i zgliszcza. Powieść na tle powstania styczniowego*, Warszawa 1958;
- Rodziewiczówna Maria, *Animawilis*, Kraków 1989;
- Słowacki Juliusz, *Anhelli*, wstęp i komentarze S. Makowski, Warszawa 1987;
- Turczyński Juliusz, *Nasza Golgota. Z martyrologii sybirskiej*, Lwów 1901;
- Zapolska Gabriela, *Sybir. Dramat narodowy w czterech aktach*, Lwów 1903.
- * *
- Dostojewski F., *Wspomnienia z domu umarłych*, Warszawa 1977;
- Hugo W., *Ostatni dzień skazańca*, Kraków 1990;
- Hugo W., *Katedra Marii Panny w Paryżu*, tom I-II, Warszawa 1976;
- Puszkina A., *Jeniec Kaukazu*, [w:] *Dzieła wybrane*, tom II: *Poematy i baśnie*, Warszawa 1956, s. 99-126;
- Stendhal, *Czerwone i czarne*, przełożył i wstępem opatrzył T. Żeleński-Boy, tom I-II, Warszawa 1955;
- Wilde O., *Ballada o więzieniu w Reading*, przełożył i postłowie opatrzył A. Włodek, Kraków 1976.

* * *

- Brus A., Kaczyńska E., Śliwowska W., *Zestanie i katorka na Syberii w dziejach Polaków 1815-1914*, Warszawa 1992;
- Chrostek M., *„Jeśli zapomnę o nich...” Powikłane losy polskich więźniów politycznych pod zaborem rosyjskim*, Kraków 2009;
- Chrostek M., *Etos dziewiętnastowiecznych zesańców*, Wrocław 2008;
- Chrostek M., *Romantyczny wizerunek zesańca i jego miejsce w literaturze dziewiętnastowiecznej*, [w:] *Literatura i jej konteksty. Prace ofiarowane profesorowi Czesławowi Kłakowi*, pod red. J. Rusin i K. Maciąga, Rzeszów 2005, s. 184-207;
- Chrostek M., *Syberyjskie losy bohaterów III części „Dziadów”*, [w:] *Adam Mickiewicz. Dwa wieki kultury polskiej*, studia pod red. K. Maciąga i M. Stanisza, Rzeszów 2007, s. 626-640;
- Janion M., M. Żmigrodzka, *Romantyzm i historia*, Warszawa 1978;
- Kaczyńska E., *Syberia: największe więzienie świata (1815-1914)*, Warszawa 1991;
- Król S., *Cytadela warszawska*, Warszawa 1978;
- Kuczyński A., *Syberia. Czterysta lat polskiej diaspory*, Wrocław 1993;

- Śliwowska W., *Ucieczki z Sybiru*, Warszawa 2005;
- Śliwowska W., *Zesłańcy polscy w Imperium Rosyjskim w pierwszej połowie XIX wieku. Słownik biograficzny*, Warszawa 1998;
- Trojanowiczowa Z., *Sybir romantyków*, Kraków 1992.

Literatura uzupełniająca:

- Brombert V., *La prison romantique. Essai sur l'imaginaire*, Paris 1975
- Chrostek M., *Od konspiracji do uwięzienia. Kilka uwag o etosie dziewiętnastowiecznych spiskowców pod zaborem rosyjskim*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego”. Seria filologiczna: Historia literatury 2 pod red. G. Ostasza i S. Uliasa, Rzeszów 2004, s. 124-142;
- Chrostek M., *Mit raj u utraconego i jego kompromitacja w kontekście losów powracających do ojczyzny zesłańców*, [w:] Mity. Mitologie. Mityzacje. Nie tylko w literaturze, pod red. i ze wstępem L. Wiśniewskiej, Bydgoszcz 2005, s. 193-202;
- Chrostek M., *Ewolucja wygnańczej psychiki. Przyczynek do duchowego portretu dziewiętnastowiecznego zesłańcy*. „Zesłaniec. Pismo Rady Naukowej Zarządu Głównego Związku Sybiraków” 2007, nr 29, s. 3-23;
- Jewsiewicki W., *Batyr. O Janie Witkiewiczu 1808-1839*, Warszawa 1983;
- Kaczyńska E., *Ludzie ukarani. Więzienia i system kar w Królestwie Polskim 1815-1914*, Warszawa 1989;
- Skok H., *Polacy nad Bajkałem 1863-1883*, Warszawa 1974;
- Śliwowska W., *Polscy zesłańcy polityczni na Syberii w pierwszej połowie XIX wieku. Mity i rzeczywistość*. „Przegląd Wschodni” 1991, t. I, zesz. 2, s. 239-266;
- Zielińska M., *Romantyczni skazańcy i carski teatr grozy*, [w:] Polacy. Rosjanie. Romanizm, Warszawa 1998, s. 149-159.

Wariant 2:

Literatura podstawowa:

Antologie sonetów:

- *Księga sonetów*, wybór, układ, wstęp Małgorzata Baranowska, Kraków 1997.
- *Sonet polski. Wybór tekstów*, wstępem i objaśnieniami zaopatrzył Władysław Folkierski, Biblioteka Narodowa, seria I, nr 82, Kraków 1925.

Literatura przedmiotu – hasła słownikowe:

- Baranowska Małgorzata, *Wstęp*, w: *Księga sonetów*, wybór, układ, wstęp Małgorzata Baranowska, Kraków 1997, s. 5-18.
- Kołaczowska Anna, *Sonet*, w: *Słownik rodzajów i gatunków literackich*, pod red. Grzegorza Gazdy i Słowini Tyneckiej-Makowskiej, Kraków 2006, s. 715-716.
- Kowalczyk Urszula, *Sonet*, w: *Słownik polskiej krytyki literackiej 1764-1918. Pojęcia – terminy – zjawiska - przekroje*, redakcja naukowa Józef Bachórz, Grażyna Borkowska, Teresa Kostkiewiczowa, Magdalena Rutkowska i Mirosław Strzyżewski, t. 2: N-Z, Toruń-Warszawa 2016, s. 572-578.
- Nieznanowski Stefan, *Sonet*, w: *Słownik literatury staropolskiej (średniowiecze, renesans, barok)*, pod red. Teresy Michałowskiej, przy udziale Barbary Otwinowskiej, Elżbiety Sarnowskiej-Temeriusz, Wrocław 1990, s. 785-787.

- Semczuk M., *Sonet*, w: *Słownik literatury polskiej XX wieku*, red. Alina Brodzka, Warszawa 1995, s. 1021-1023.
- *Sonnet; Sonnet sequence*, w: *The New Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics*, co-editors Alex Preminger and T. V. F. Brogan, associate editors Frank J. Warnke, O. B. Hardison, jr., and Earl Miner, Princeton University Press, Princeton, New Jersey 1993, s. 1167-1171.
- *The Cambridge Companion to Sonnet*, edited by A. D. Cousins and Peter Howard, Cambridge University Press, Cambridge 2012.

Literatura przedmiotu – opracowania szczegółowe:

- Bachórz Józef, *Nieco o romantycznej sonetomanii bałtyckiej*, w: Bachórz Józef, „Złączyć się z burzą...” *Tuzin studiów i szkiców o romantycznych wyobrażeniach morza i egzotyki*, Gdańsk 2005, s. 143-153.
- Błoński Jan, *Mikołaj Sęp Szarzyński a początki polskiego baroku*, Kraków 1996.
- Brzozowski Jacek, *Mickiewiczowskie wariacje sonetowe*, [w:] *Liryka Mickiewicza. Uczucia. Świadectwa. Ekspresje*, redakcja naukowa Andrzej Fabianowski, Ewa Hoffmann-Piotrowska, Warszawa 2018, s. 161-169.
- Guty Zuzanna, *Sonet w poezji polskiej po 1956 roku*, Lublin 2017.
- KuyamaKoichi, *Sonety Mickiewicza a sonet rosyjski w dobie romantyzmu*, Stęszew 1996.
- Nowicka-Jeżowa Alina, *Sonet polski od Kochanowskiego do Morsztyna – zarysy dróg twórczych*, „Ruch Literacki” 1997, z. 4, s. 435-450.
- Opacka Anna, „*Sonety pełtewne*” – walka z romantyczną konwencją, w: Anna Opacka, Ireneusz Opacki, *Ruch konwencji. Szkice o poezji romantycznej*, Katowice 1975, s. 111-153.
- Opacki Ireneusz, *Z zagadnień cyklu sonetowego w polskim romantyzmie*, w: Anna Opacka, Ireneusz Opacki, *Ruch konwencji. Szkice o poezji romantycznej*, Katowice 1975, s. 53-110.
- Pszczołowska Lucylla, *Sonet od renesansu do Młodej Polski*, w: *Słowiańska metryka porównawcza V: Sonet*, praca zbiorowa pod red. Lucylli Pszczołowskiej i Doroty Urbańskiej, Warszawa 1993, s. 7-33.
- Stanisław Marek, *Spory o sonet we wczesnoromantycznej krytyce literackiej*, seria „Polemika Krytycznoliteracka w Polsce”, pod red. Sylwii Panek, t. 12, Poznań 2019.
- Staszewska Dorota, *O sonetach polskich romantyków*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Litteraria Polonica” 7, 2005, s. 233-253.
- Turczyn Małgorzata, „*Sonety krymskie*” Adama Mickiewicza – główne kierunki interpretacji, „*Słupskie Prace Filologiczne. Seria Filologia Polska 3*”, 2004, s. 61-71.
- Zgorzelski Czesław, *O sonetach odeskich*, w: tegoż, *O sztuce poetyckiej Mickiewicza. Próby zbliżeń i uogólnień*, Warszawa 2001, s. 338-369.
- Zgorzelski Czesław, *Pielgrzym „w krainie dostatków i krasy”*, w: tegoż, *O sztuce poetyckiej Mickiewicza. Próby zbliżeń i uogólnień*, Warszawa 2001, s. 370-381.
- Zielińska Marta, *Mickiewicz i naśladowcy. Studia o zjawisku epigonizmu w systemie literatury romantycznej*, Warszawa 1984.